

KO Pomorze
ZWZ - AK
++ Stencel Józef Feliks
ps. „Rolo”, „Kocięba”
M-1544/2455 Pom.

VJR

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Stencel Józef Feliks
T: D-1544/2455 Pom.
SGO Pomorze ZWZ-AK

I./1. Relacja k. 3 s. 1-3

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 25

VI. Fotografie brak

↑/1. Delaja - Stencel Józef Feliks

1. Delaja Ludwiki Stencel o działalności
konspiracyjnej Józefa Feliksa (męda)
i własnej, A.M.St., Delaje, t. XXIII,
sygn. FA PAK B/93 (bibl.), Wrocław p.
s. 104-106

l. 3 s. 1-3

J/M/1

Relacja Ludwika Stencel.

Przed wojną Ludwika i Józef Feliks Stencel /późniejszy podporucznik Armii Krajowej/ mieszkali w Pluskowasach powiat Wąbrzeźno. W październiku 1939 roku był aresztowany, ale zwolniono go za "łapówką". Stenclowie uciekli do Torunia i Włocławka. We Włocławku u Guzowskich zetknęli się z konspiracją. L. Stencel pracowała w leśniczówce w charakterze sekretarki. Nadleśniczy postarał się o pracę dla męża w majątku Zombin. Kuchmistrzynią była tam Ema Penno - zaangażowana w podziemiu w Warszawie. Tutaj ukrywała się J.F. Stencel miał kontakt z masarnią w Czerniewicach i dostarczał mięso Guzowski, a ci z kolei ukrywającym się Polakom.

Przez Guzowskich poznali J.Chylińskiego, J.Grussa, J.Olszewskiego /"Andrzeja"/, H.Grützmachera. Zaprzysiął ich J.Chyliński w marcu 1941 roku. L.Stencelowa otrzymała pseudonim "Ludwika" /odznaczona Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojskowym 4 razy, Brązowym Krzyżem z Mieczami, Krzyżem Partyzanckim/. Przydzielono ją do Komendy Obwodu Włocławskiego jako kurierkę i łączniczkę we Włocławku i Bydgoszczy. Mąż używał pseudonimu "Rola".

L.Stencel kolportowała prasę. Materiały odbierała w Bydgoszczy przy ulicy Jezuickiej 14 lub 17 u Anny Płaczek. U "Papieża" odbierała pismo "Polska Żyje". Mieszkanie Stencłów było punktem i kwaterą oficerów Komendy Okręgu Pomorze.

U Guzowskich L.Stencel poznała J.Zielińskiego - jednego z pierwszych członków Związku Walki Zbrojnej. Kilkakrotnie się z nim kontaktowała. J.Zieliński był kasjerem na stacji kolejowej we Włocławku. Dostarczał bilety do Generalnej Guberni. Przy

A. K. St., Relacje, t. XXIII, s. 104; sygn. FADIAK B/93

000105/11/2

jego pomocy przerzucała na te tereny ludzi "spalonych". Osoby te najpierw zatrzymywały się w Falborzu. L.Stencel otrzymywała przepustki przez Niemca. Była łączniczką J.Grussa do płk. J.Pa-
łubickiego i odwrotnie, oraz J.Chylińskiego do H.Grützmachera i J.Grussa. J.Gruss był palaczem we Włocławku. Raz przewoziła papiery od J.Pałubickiego z Falborza do Włocławka do meliny Guzowskich. Miał je odebrać J.Gruss. L.Stencel zawiozła te papiery jesienią 1941 roku powozką pocztową. Z Włocławka przyjeżdżał Stanisław Stodolski do Falborza - krewniak Guzowskiego. W kwiatkach znajdowały się przekazy dla Pałubickiego. Do Włocławka przyjeżdżała E.Penno.

W końcu września 1942 roku L.Stencel umieściła płk. J.Pałubickiego u Skórzewskich w majątku Popowiczki pod Włocławkiem. Zajęła się nim Elżbieta obecnie Dunikowska.

L.Stencel poznała H.Grützmachera przez Zielińskiego. H.Grützmacher jeździł do Warszawy - miał być łącznikiem Tadeusza Bora-Komorowskiego. Kiedyś przyjechał od gen. "Bora" z jakimiś papierami i zatrzymał się przy ulicy Jezuickiej u A.Płaczek. Stencelowie przygotowywali H.Grützmacherowi kilka kontaktów na wsiach: Trzeciwnica koło Nakła /punkt u Matywscha/ i Białośliwie /Alojzy Kraska/. On o to prosił, gdyż chciał zakładać organizację.

Do Falborza wpadali: J.Chyliński, H.Grützmacher, J.Gruss. L.Stencel dwukrotnie jeździła do Bydgoszczy do K.Bartel i do Józefa Bartla.

W czerwcu lub lipcu 1942 roku /?/ J.Stencel przewiózł "Andrzeja" na Wybrzeże. Poznali go jeszcze we Włocławku, ale jeszcze nie byli zaprzysiężeni. W końcu września J.Stencel miał pojechać do Gdyni na spotkanie z "Andrzejem". O czym rozmawiali

tego L.Stencel nie wie. W każdym bądź razie mąż wrócił zmartwiony. Mówił, że "Andrzej" odnosi wrażenie, że jest obserwowany. Jechał /J.Stencel/ z Małego Kacka. Kiedy rozmawiali, zauważyli, że ktoś ich obserwuje. "Andrzej" otrzymał zadanie zorganizowania podziemia w Gdyni. J.Stencel bywał tam u Dąbrowskich. "Andrzej" przyjeżdżał do Włocławka. Landrat z Włocławka podejrzewał L.Stencel o przynależność do ruchu oporu i angielskiej siatki szpiegowskiej. Wówczas wyjechała na dwa tygodnie do Tuchlina.

23 października 1942 roku został aresztowany J.Stencel. Gdyby było coś ważnego, L.Stencel miała rzucić kamieniem w okno kuchni po godzinie 20⁰⁰. Matka Katarzyna Stencel zawiozła Pałubickiego do rodziny Afeltów do Runowa. Przedtem umieszczono go w Bydgoszczy /przed Popowiczkami/. O wypadkach 1942 r. chciano dać znać Bartłom. Tam przebywał J.Gruss. L.Stencel powiedziała mu o zagrożeniu J.Pałubickiego i innych. Przy Jezusickiej znajdowała się melina H.Grützmachera. J.Gruss jeździł do Warszawy, ale L.Stencel nie zna bliższych szczegółów.

W dniu 13 listopada 1942 roku została aresztowana w Falborzu i przewieziona na Neugarten 27. Siedziała w jednej celi razem z K.Bartel. Na gestapo pytano ją o "Andrzeja" i Pałubickiego, Chylińskiego i Płaczka /"Placka" - mówiono/.

W obozie Stutthof, gdzie została osadzona spotkała Genowefę Kupis. Mówiła ona o przyjaźni z H.Grützmacherem i że u niej bywał.

L.Stencel znała Halinę Strzelecką z Wojskowej Służby Kobiet Komendy Okręgu AK.

II. Materiały uzupełniające relacje -
- Stencel Ludwik & Józef Feliks

1. Biogram „Stencel Józef”, [w:] Słownik biograficzny konspiracji pomorskiej 1939-1945, Toruń 2013, w.7, s.160-161, kserokop. k.2 s.1-2

Słow. biograficzny konspiracji
pomorskiej 1939-1945, Toruni 2013,
s. 7

Stencel Józef Feliks Jan ps. „Rola”, „Kocięba-Kocieba”, „Feliks”, „Turek” (1896–1962), kierownik Referatu Rolnictwa i Zaopatrzenia, krypt. „Rolnik” w sztabie Okręgu Pomorskiego ZWZ–AK.

Urodzony w 1896 w Tuchlinie, pow. Kartuzy, syn Leona i Matyldy z d. Wadtke. Brak informacji o dzieciństwie i wykształceniu. W stop. wachmistrza uczestniczył w l. 1918–1920 w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1927 zawarł związek małżeński z Ludwiką Budnik. Przed wybuchem II wojny światowej dzierżawił majątek w Pluskowesach w pow. Wąbrzeźno.

W pierwszych dniach października 1939 aresztowany przez Selbstschutz, został uwięziony w Wąbrzeźnie. Wykupiony, wolność odzyskał na początku grudnia tr. Zagrożony ponownym aresztowaniem ukrył się wraz z żoną Ludwiką Stencel w Toruniu, a następnie we Włocławku. Nawiązał tu kontakt z Wacławem Guzowskim ps. „Smuga” z Wydz. Organizacyjnego w sztabie KO ZWZ–AK Pom., dzięki któremu znalazł zatrudnienie w majątku Zombin, a od końca 1940 administrował zagarniętym przez Niemców majątkiem w Falborzu gm. Brześć Kujawski. Pracując w Zombinie, utrzymywał kontakty z masarnią w Czerniewicach. Pracę wykorzystywał do organizowania pomocy dla ukrywających się Polaków, m.in. dostarczał mięso Guzowskiemu, gdzie mieściła się kwatera sztabu Okręgu. W Zombinie pracowała także Emma Penno zaangażowana w konspiracji na terenie Warszawy. Przez Guzowskich poznał oficerów sztabu Okręgu: Józefa Chylińskiego ps. „Wicher”, szefa sztabu, Józefa Grussa, ps. „Stanisław”, szefa wywiadu, Józefa Olszewskiego

11/2

ps. „Andrzej”, wówczas kmdt. Insp. ZWZ Włocławek, Henryka Gruetzmachera ps. „Michał”, szefa wydz. łączności konspiracyjnej. Do ZWZ został zaprzysiężony przez J. Chylińskiego montującego w latach 1940–1941 terenowe struktury i sztab Okręgu. Pod ps. „Rola”, „Kocięba” pełnił początkowo obowiązki kierownika pionu rolniczego Okręgu, a w latach 1941–1942, do aresztowania w październiku 1942, kierował Referatem Rolnictwa i Zaopatrzenia krypt. „Rolnik”. Łączność z kwaterą sztabu i punktem kontaktowym Kmdy Obszaru Zachodniego AK i Okr. w ogrodnictwie Waclawa i Juliana Guzowskich we Włocławku przy ul. Starodębskiej utrzymywał m.in. przez Stanisława Postolskiego i żonę Ludwikę Stencel. Uczestniczył w odbywających się we Włocławku i w Guzowie (filii ogrodnictwa) odprawach sztabu. W Falborzu zlokalizowany był także punkt przerzutu ludzi „spalonych” do GG. Ukrywał się tu, zagrożony aresztowaniem, J. Olszewski znany jako Andrzej Zdanowicz, który jesienią 1941 został przez S. przerzucony do Tuchlina i zamieszkał okresowo u Leona i Matyldy Stencel. Latem i jesienią 1942 S. przyjeżdżał do Tuchlina. Łączność z J. Olszewskim utrzymywał przez siostrę Jadwigę Stencel (zam. Czapiewska) z Tuchlina, rodzinę Dąbrowskich i Annę Płaczek (z d. Budnik) z Włocławka. S. został aresztowany przez gdańskie gestapo 20 lub 23 X 1942 w Falborzu w wyniku fali aresztowań na Wybrzeżu jesienią 1942. Osadzony w KL Stutthof, przebywał tam do 25 I 1945. Zbiegł podczas ewakuacji obozu i ukrywał się do czasu przybycia jednostek radzieckich.

Po odzyskaniu wolności mieszkał początkowo w Tuchlinie u rodziców, a następnie udał się do rodziny żony, do Sadek w pow. wyrzyskim. Po leczeniu szpitalnym i rekonwalescencji pracował jako administrator gospodarstw rolnych przy technikach rolniczych w woj. bydgoskim. Zmarł w sierpniu 1962.

Odznaczony m.in.: Krzyżem Walecznych (rozkaz KO AK Pomorze l.dz. 223/I z dn. 24 XII 1944), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (rozkaz KOAK Pomorze l.dz. 225/I z dn. 1 I 1945).

Żona, Ludwika Stencel z. d. Budnik ps. „Lusia” (1905–1991), kolporterka prasy konspiracyjnej, kurierka i kwaterniczka KO ZWZ–AK Pom. Aresztowana 13 XI 1942, następnie więźniarka KL Stutthof.

AMSt. Relacje. t. XIX. XXII. s. 37, 104–106, 245; FAPAK. T.: Guzowski Waclaw. Olszewski Gustaw, Postolski Stanisław, Stencel Ludwika z d. Budnik, Stencel-Czapiewska Jadwiga, kartoteka Inspektoratu Gdynia. Włocławek; Ch r z a n o w s k i B., *Konspiracja rządu RP w rejonie nadbałtyckim (1939–1945)*. [w:] *Walka podziemna...*, s. 132; t e n ż e. *Konspiracja Rządu...* s. 20, 21; t e n ż e. *Struktura organizacyjna Związku Walki Zbrojnej–Armii Krajowej na Pomorzu w latach 1939–1945*. [w:] *AK na Pomorzu...* s. 40–41; J a s z o w s k i T., *Okr. Pom. AK. Podokręg...* s. 65, 87 (pisownia nazwiska Stencel); K o m o r o w s k i K., *Leksykon...* s. 25, 26, 135 (tu Feliks jako inna osoba); *Materiały do dziejów...* s. 18, 38, 41; *Relacje...* s. 234, 260; S a d o w s k i J., *Mówi nr...* s. 176, 186; SBKP, cz. 2. s. 55, 74; cz. 3. s. 62, 130; cz. 5, s. 118–119; Z i ó ł k o w s k i B., *Polska podziemna...*, s. 181 (odznaczony Orderem Wojennym Virtuti Militari V kl.).

Elżbieta Słuska

T:K. 1544/2455 Pom.

KO

Stencel Józef Feliks

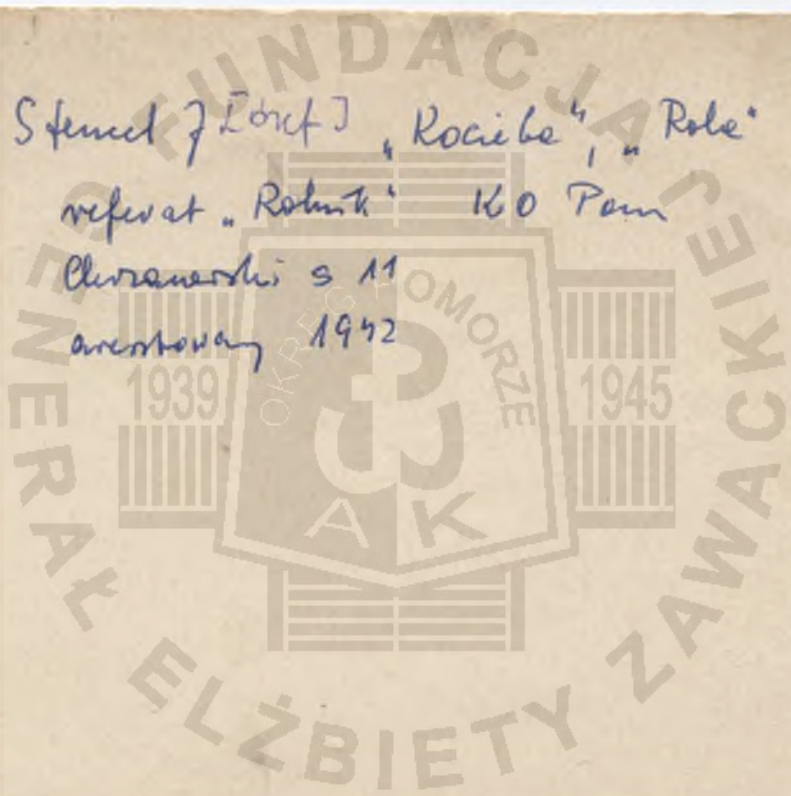
✓. Karty informacyjne

k. 25

Stencel J [brat] „Kociba” „Rola”
referat „Rok 160 Pami
Chruszczowski s 11
anotowany 1942

Włodzisław

1

FUNDACJA
W Toclasek
AK
Stencel Josef - lańcowanie
referatu rolnego Komendy Olszpu,
pracował na majątku ziemskim
w Felborze na Kujawach, gdzie był
truhanderem. Zginął w Sanktłope.

Źródło: księga ś. Postolskiego

u88

WŁOCŁAWEK

AK

3

STENCEL J

~~Prof. Stanisław~~ ^{Prof. Stanisław} ~~Małowski~~ ^{Małowski} u
kontakt z pt. W. Gurowskiego z Wrocławia
utwierdził przez Tęczyńskiego St. Postolskiego
St. Postolski jeździł tam i chwalił ten
biurocy niem. firmy węgno-owocowej,
zarobit parę i meldunki. (M. in. v. domu -
koryt kielach.
U posiadaniu arch. ?? jest fotogr. dokumentu
z Szutthofu; na którym widnieje nazwa
Stencel Hedvig.

z rel. St. Postolskiego nr

AH

~~HECLAWSK~~ KO
242-AR 4

STENCEL JÓZEF -

biuro wile referatu rolnego
Kamieny Okopy
zam. we Włocławku

by red. dr. Postolskiego

1287.

Stencel Józef
"Rola"

Włocławek KO

Pomorska
242-174

5

- pref Referatu "Rolnik" Pomorskiego
Olsztyn 242-174

B. Chrzanowski, "Konspiracja ...", str. 20, 21
K.Wojt/VI.94.

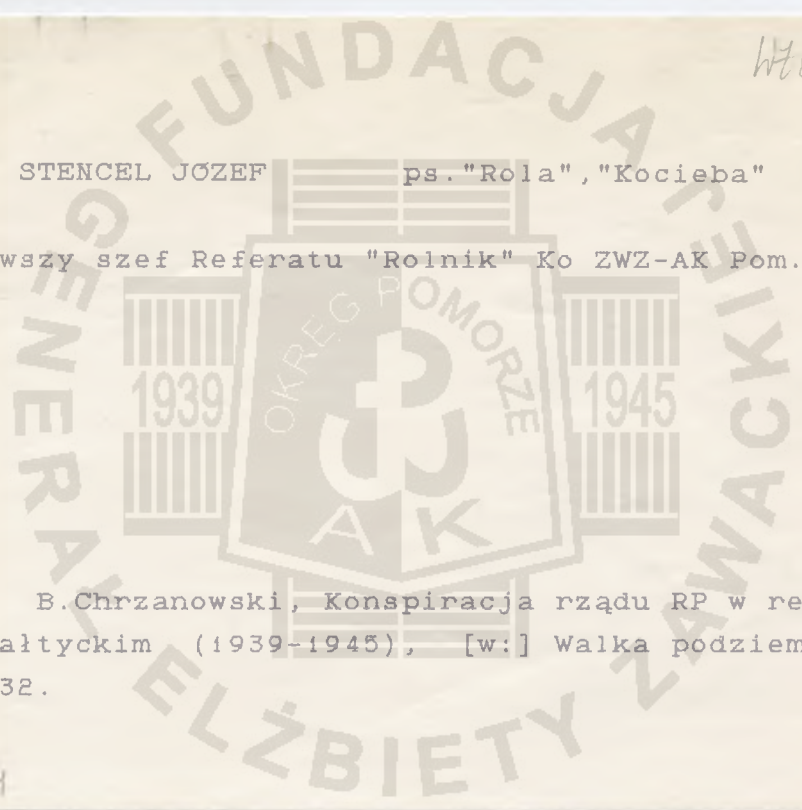
Włodarczyk
6

STENCEL JÓZEF ps. "Rola", "Kocieba" KO AK

Pierwszy szef Referatu "Rolnik" Ko ZWZ-AK Pom.

Zr.: B. Chrzanowski, Konspiracja rządu RP w regionie nadbałtyckim (1939-1945), [w:] Walka podziemna..., s. 132.

MG 194

FUNDACJA
Włodawa 7
Stencel Józef ^{ps. "Kociuba"} - kierownik referatu
rolnego Komendy Okręgu, był
Trenhandlerem w majątku
ziemskim w Falborze k. Włodawa,
bywał w punkcie kontaktowym we
Włodawie w gospodarstwie opłocnym
W. Gurowskiego przy ul. Starodulskiej 28.
Zobacz: relacje H. Metzke i st. Postalskiego
o rodzinie Gurowskich
T. Gurowskich Włoch M 387-1005

MSJ. 594

Wojasch
~~Sommerer~~

L.W.L.-AK

Stencel

Feliks Josef Stencel

Na początku 1948 r. składa przysięgę. Przy-
muje ps. Josef Chybiński ps. "Piotr".
Z relacji sąsiadów wynika że był aktywny w pra-
cy konspiracyjnej, ale nie znał jego funkcji.
Źródło: relacja sąsiadki Stencel.
Alustim Stütthof, tom XIX.

W. Deubler
1984 r.

Stencel Józef

Brot Józefi sam. Czopiszluej, Robuso dur-
peji ucioznik mejatku Falbone u wofelaw-
wa. Przychodni do ^{Tuchum} Godyni do domu rodzinnego
J. Oluszkiewo ps. "Andrzej", ktora tam mi
ulnywet.

Wola T. i Stencel-Czopiszlue J. i m. Godynie,
KMM-PI 2/11

t

Juozė V. Kucėliuskis 10
2012

Steucel

"Rola" - "Kucėba"

kolonijai savo pnae va cėyau Solu-
ru ar po Indonee.

Indonee: cest. t. xxii str. 34, vel. Obseiski Gustaw

u. Kei'85

Stencel Józef
ps. "Rola"

Włocławek
AK

AA

- podporucznik Armii Krajowej. Mąż Ludwika Stencel. Przed wojną mieszkali w Pluskowasach pow. Wąbrzeźno, w czasie wojny we Włocławku. Pracował w majątku Zombin.

Z konspiracją zetknął się przez Guzowskich. W marcu 1941 r. wraz z żoną zaprzysiężony przez J. Chylińskiego. Jego (ich) mieszkanie było punktem i kwaterą oficerów Komendy Okręgu Pomorze. Jeździł do Gdyni na spotkania z J. Olszewskim, ps. "Andrzej".

Aresztowany 23 października 1942r.

Zob. tom 23 - Stutthof, nr.104, L. Stencel

K.Woj.

s. 104, 105, 106, 245

por. Steucel J.

20 19
2W217V

ps. "Rola" "Kocięba"

- w 1942; w Sztabie Obr. kierował
mobilizacją.

- ppor. w pow. n. 1940 montował
sieć konspiracyjną w myśl instru-
kcji szefa sztabu - J. Chylińskiego

- w wyniku prac skierowany z
onę. sztabu przez Chylińskiego
w porządkach 1940 - szef Produkcja
zob. Materiały do dziejów..., s. 18, 38, 41

Stencel Feliks =

30
ZW 2-AR¹³

Stencel Józef Feliks

Ukrywał się u niego (zamiary
miejscem Falborska k. Brześcia Kuj.)
Józef Olszewski, wówczas od VII
do stycznia 1941 komendant
Imp. Lw z Włocławek pod przybr.
nazwiskiem Andrzej Łolanda
sob. Komorowski S., Konspiracja
pomorska 1939-1947. Petykon
s. 134

Stenzel (Stencel) Józef KOZM-114

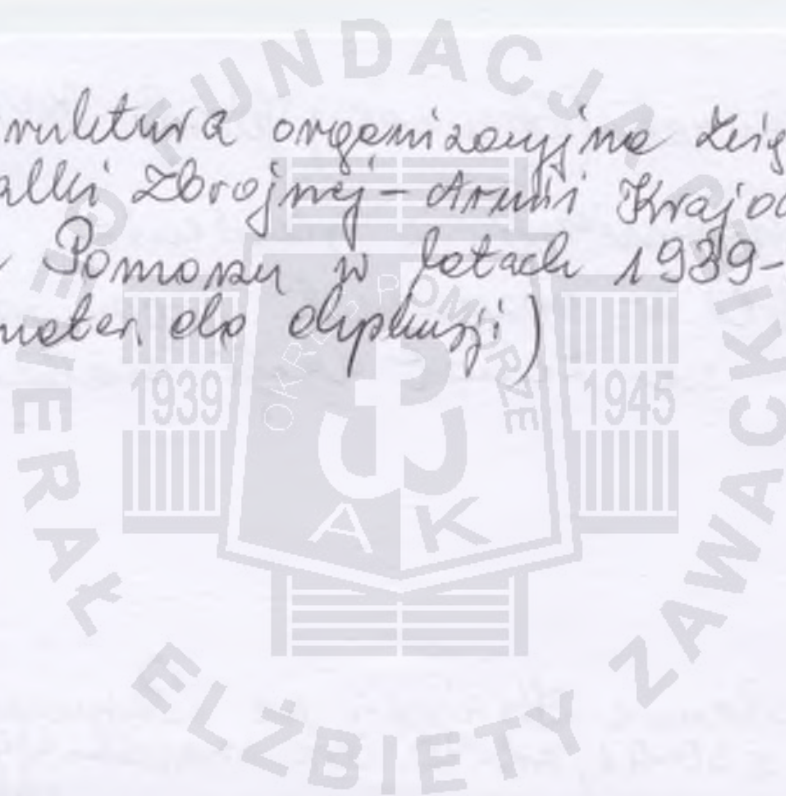
14

Wrestnił z ramienia
KO w rozmowach z pomorskim
omg. na temat akcji szelmurowej

zob: Armia Krajowa na Pomorzu...
s. 40-41, arb. B. Chrzanowski
verbel.

Struktura organizacyjna Legionu
Walki Zbrojnej - Armii Krajowej
na Pomorzu w latach 1939-1945
(metr. eksp. dypluzji)

Stencel Józef

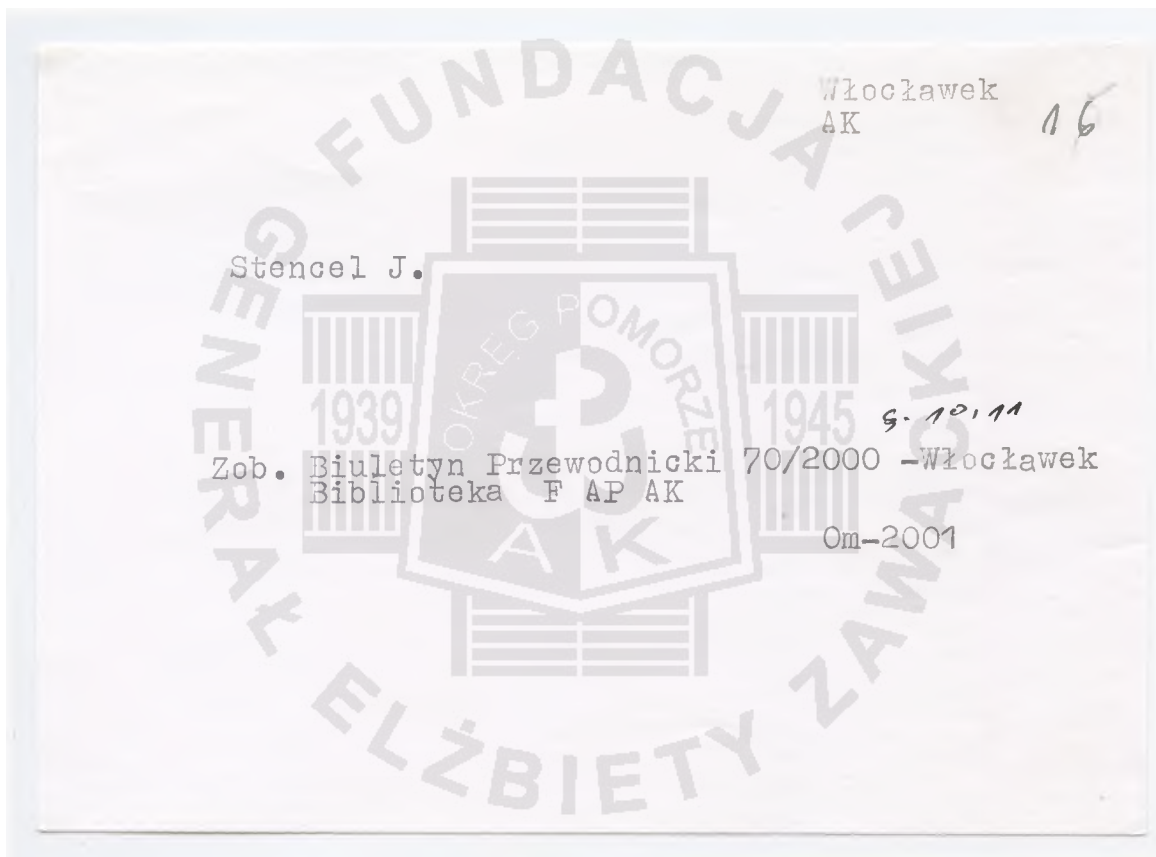
Włocław. 15

ZO SWL-AK

- Szef Referatu Rolnictwa i Zao-
patnienia w KO Pom. do aresztowania,
- uczestniczył w odprawach KO w
Gusowie (u W. Jusowskiego) = kierownik
Referatu Rolnego KO
- zwerbować go do kawsz. Józef Gours.
(był kier. Referatu Rolnego)

verte!

Włocławek
AK

16

Stencel J.

1939

OKREG POMORZE
AK

1945

s. 10, 11

Zob. Biuletyn Przewodnicki 70/2000 - Włocławek
Biblioteka F AP AK

Om-2001

v

A7
wiadomk

Stencel Józef
Z K Z z Mieczami
ps. "Kocięba"

zob. Sadowski Józef,
Młwi numer 31 806,
W-wo 1989, s. 176, poz. 10

Por. Stencel Józef

s. Leona

KW

ps. "Rola Kocięba"

Ul. 1896

KO F. 1872
Falboe

Włodarek

zob. Sedowski Józef,

Ⓜ

Mówi nr 31806,

H-wa 1888, s. 186, poz. 138

Stencel Józef Feliks

JKO
1919

zob. relacja domy: Stencel Ludwika

J. K. 74/74 Rom.

Włodzisław

WZ V110

Stenzel ^c Józef verte! 20

ps. "Felix" "Kole"

Wprowadzony do ŁWZ w 1940, admini-
strator majątku Falbora, pow. Włocławek,
wraz z żoną Ludwiką ps. "Felicja", ganku.
Stwarzało to możliwość bezpie. kwatery dla
J. Gussa i H. Gruetzmaiera, potem J. Chyliń-
skiego i J. Patulickiego
zob. Jabrowski J., Okręgi Pomorski...,
s. 65, 87.

┌ Poza tym ko. zubożeni i ro-
dzime poświęcenia docały kon-
taktu w Dypl. Duchowi, Golym

Wł. XII

Został aresztowany 20~~8~~ 1942
w Szwedzinie i aresztowany
w Gdyni J. Obszewskiego. (s. 87)

Stencel Józef

40 21
2W2-17K

Jesienią 1940 - H. G. Józef Olsewski
ps. "Andrzej" wyszedł na komendant
Podolingu, S. Józef "zadomowił go
w swojej rodzinie."

Do 2 postę konspiracyjnego jechał
do Stencel do Falbome
Stanisław Postolski -
verte.

zob: Relacje ośmiółw konspiracyj...
s. 234, 260

nr. XI/12

Stencel Józef
ps. "Dobry" Łucyba
Kier. referatu ref.
rolnego w KO w okresie jej
ksztaltowania w l. 1941-42.
Przygotowa p.o. szefa pionu
rolniczego (pos. 1940)?
zob. Komonowski E., Konspiracyja
pomorska..., s. 25, 26.

VI - 2022
242PK

28. XI '12

Stencel Józef

KO 23
2W2-14V

Liczn. referatu rolnictwa
w KO

sob. Waltera podziemie na Pomorzu.
s. 132

AK XI/12

Stencel Józef
ps. „Kolo”

JKO 24
ZMZ-AK

Wierował twornie, czym się
Referatem Polnizym.

zob. B. Chramowski, A. Gąsiorowski,
J. Steyer, Jolska Podziemno.
na Pomoc... Gdaiisk 2005,
s. 126, 128, 151, 153.

RR VI'15

Stancel Józef

ps. „Feliks”, „Fola”, „Kocieba”, „Tureli” 25

rob. B. Ziobkowski, Palska
Godziennik nr. Kujawski...
Tom III 2008, s. 180-181, 210, 215.

KL. VI'15

Stencel Józef J.

